

LÉPÉST TARTANI A KORRAL

INTERJÚ MÉSZÁROS TAMÁSSAL

Egyetemünk 2007 őszén újraválasztott rektorával, Mészáros Tamással beszélgettünk az egyetem és azon belül a Közgazdaságtudományi Kar jelenlegi helyzetéről és jövőbeni feladatairól.

- Mit tart az elmúlt négy év legnagyobb eredményének oktatási, kutatási, és infrastrukturális szempontból, miben léptünk legnagyobbat előre?

- Oktatási szempontból a „Bologna-tantervek” kidolgozását, akkreditálását, valamint az alapképzés teljes spektrumának és egy mesterszaknak az elindítását tekintem ilyennek. Hozzáteszem, hogy mindez már önmagában is jelentős eredmény, amihez ha még hozzávesszük új szakjaink kiemelkedő népszerűségét a jelentkezések alapján, akkor lehetünk igazán elégedettek.

Kutatási szempontból kétségtelenül a Regionális Tudásközpont megalakítása tekinthető első számú eredménynek. Én idetartozónak tekintem a Bologna-tankönyvsorozat eddigi köteteit is. Öröm és nagyon jelentős teljesítmény Zsolnai László és Medvegyev Péter oxfordi kiadású könyveinek megjelenése.

Talán a legkönnyebb dolgom az infrastruktúra területén van, hiszen mindhárom campuson sikerült évek óta várt eredményt elérni. A Villányi úti volt Kertészeti Egyetem vagyonának „nevünkre írása” és ezzel az átstrukturálási és felújítási lehetőségek megnyílása – a magyar viszonyokat tekintve – óriási dolog. Nem mellékes persze a Somogyi Kollégium felújítása és korszerűsítése sem. A Ménesi úton ötletes cserékkel és fejlesztésekkel alakult ki az az oktatási terület, amely hosszú távon is elegendő és korszerű is egyben. Már szinte lemondtunk a veszprémi épület „kiváltásáról”, ezért öröm, hogy a fejlesztés finansziális háttérét költségvetési kompenzáció teremtette meg. És végül a nagy „durranás” az új könyvtár és oktatási épület birtokba vétele volt 2007 szeptemberében. Megérdemeltük, kibőjtöltük. Most tekinthető lezártnak a Lónyai Gimnázium kompenzációja. Egy kicsit ezen épület árnyékában elhomályosult a Ráday Kollégium felújítása, pedig az is szép és kényelmes lett. És még nem vagyunk a végén. Új kollégium(ok) építése, a főépület felújítása, a sportolási lehetőségek bővítése szerepel a tervek között. A következő négy évben, ahogy erre már utaltam, szinte teljes körűen megújulhat az infrastruktúra. Ráadásul döntően saját forrásból.

- Mit tervez a következő négy évben ugyanezekben a területeken, hol a legnagyobb a probléma, miben legfontosabb az előrelépés?

- A legnagyobb kihívást számomra az jelenti, hogy kutatási-tudományos presztizsünket, ismertségünket hazai és nemzetközi vonatkozásban egyaránt fel tudjuk zárkóztatni képzésünk, diplománk elfogadottságához. Ilyen szempontból a nemzetközi rangsorokban „labdába sem rúgunk”, és a következményekkel számolnunk kell a nemzetközi minősítések kapcsán is. Ez utóbbiak pedig elengedhetetlenek az oktatás nemzetköziesítéséhez. Látható tehát, hogy komplex folyamatról van szó. Sok feltétel adott az előrelépéshez, vannak is eredmények (ilyennek tekintem például a már említett oxfordi könyveket). A nagyobb ugráshoz azonban szervezeti, személyi,

ösztönzési változásokat tervezek. Ezek azonban nem helyettesíthetik vezető oktatóinknak, PhD-s diákjainknak, általában a karoknak és tanszékeknek az eddigieknél nagyobb erőfeszítését, a tudományos eredmények elismerését és elismertetését (szerzői jogok, szabadalmak bejegyeztetése, értékesítése, nyilvántartása, kommunikáció, stb.)

Az interdiszciplináris kutatások ma mindenütt preferáltak a világban (lásd jelentős uniós, vagy hazai pályázatok). Nálunk, vagyis a Corvinus Egyetemen nagyon is adottak az ilyen típusú kutatások indításának a feltételei. Mégsem sikerült, csak egy parányit, campus-közivé alakítani a tudásközpontot. Mégsem indult egyetlen, több kart mozgató kutatás sem az elmúlt időszakban. Döbbenetes belegondolni, hogy miközben képesek vagyunk több tíz kutatóhellyel együttműködni nemzetközi projektekben, miközben az egész Bologna-fejlesztést hazai konzorciumokban hajtottuk végre, a HEFOP pályázatok megvalósításában együttműködtünk más egyetemekkel, tanácsadó cégekkel, aközben az egyetemen belüli közös kutatás, karokon, tanszékeken, campusokon átnyúló tudományos (és tegyük hozzá oktatási) kooperáció minimális.

Ez sem maradhat így tovább. Ahhoz azonban, hogy változtatni lehessen, vagy legalábbis eséllyel vágjak neki e téren az újabb négy évnek, meg kellett ismerni magát az „új” intézményt. Ehhez pedig el kellett fogadni olyannak amilyen. Megérteni a belső szervezeteket, a kiemelkedő személyek motivációit, megteremteni a bizalmat a vezetés és a vezető kutatók között, létrehozni egy vállalkozást, amelyről elhiszik, hogy nem saját zsebre dolgozik, hanem szolgáltat, lobbizni a megérdemelt külső elismerésért, díjakért, kitüntetésekért, megtisztelni hazai és nemzetközi tudományos rendezvényeket. A tudományos eredmények nem parancsra, előírásokra születnek. De az együttműködést sem lehet kikényszeríteni szervezeti összevonásokkal, kutató műhelyek szétverésével. A vezetés feltételeket teremthet, ösztönözhet, elismerhet. A tudás a műhelyekben van. Kérdés, hogy sikerül-e aktivizálni és az egyetem érdekében is hasznosítani.

Egy egyetemmé formálni az egykori hármat, egyenrangú és együttműködő egyetemi polgárokkal – ez a legnagyobb kihívás. Fejleszteni, beruházni tudunk, és pénzünk is lesz rá. De, hogy a Budapesti Corvinus Egyetem valóban olyan is legyen, amilyennek a jelentkező diákok látják, maradéktalanul megfeleljen a már kivívott presztízsenek a végzett hallgatókat fogadó vállalatok, intézmények körében és egyre inkább nemzetközileg is jegyezzék, ezekhez elengedhetetlenül szükséges a szinergiák felkutatása és kihasználása.

– Hogy látja a Közgazdaságtudományi Kar helyzetét országosan és az egyetemen belül? Mit tart a kar legfőbb feladatának, és Ön szerint ezt a feladatot mennyiben tölti be? Mi a véleménye, szükséges-e ehhez kari szintű szervezeti átrendezés vagy a jelenlegi szervezeti forma megfelelő?

– A jelenleg talán legfontosabb célom, a tudományos kutatás fellendítése terén abszolút meghatározó szerepe lehet a Közgazdaságtudományi Karnak. Nem véletlenül használtam azonban a feltételes szerkezetet. Maradva csak a pesti oldalon, kétségtelen tény, hogy akadémikusaink, egy kivétellel, ezen a karon dolgoznak. Alighanem magas az egyéb tudományos fokozattal rendelkezők aránya. Itt tevékenykedik viszonylag a legtöbb professzor. De ne felejtjük el, a kar tradíciói is nagyon erősek a magyar közgazdaságtudományban. És nézzük a mérleg másik oldalát. A kar hallgatói,

bár magas pontszámmal érkeznek és a szakképzésben nem beszélhetünk tömegekről, nem „aratnak” az országos és nemzetközi diákköri konferenciákon. Nem vagyok meggyőződve arról, hogy a legjobb, nemzetközi szintű és megvalósítású doktori képzés itt folyik. A kart a másik hat közül öt megelőzi a kutatási projektek számát és talán mindegyik másik a kutatási projektek összegét tekintve.

A mikroökonómia oktatása körül kirobbant viták, a Makroökonómia Tanszék vezetőjének közelmúltban történt távozása, valamint olyan tények, hogy nagyhírű külföldi egyetemeken doktorált egykori hallgatóink nem egykori alma materükbe jönnek vissza (ha hazajönnek egyáltalán) oktatni és kutatni; mindez sok-sok más tényező mellett azt sugallja, hogy az ország egyetlen Közgazdaságtudományi Kara nem mindenben áll a tudomány csúcsán. Sokan vagyunk ezért felelősek, de leginkább a kar tanszékvezetői, vezető oktatói és dékánjai alakíthatták volna másképpen a múltat és ők tehetnek legtöbbet a jövőbeni változásokért is.

Ezen, a karnak egyáltalán nem hízelgő fejtegetést röviden úgy foglalhatnám össze, hogy ma még a karon folyik a legjobb közgazdaságtudományi képzés, de ha nem lépünk, rövid időn belül leköröznék a versenytársak (CEU, Pécs, Debrecen és talán majd az ELTE is).

Mit tehetünk? Szívesen látnék egy nagy közgazdasági és egy nagy módszertani intézetet a karon, egy-egy nemzetközi tekintélyű vezetővel az élükön (vannak ilyenek köztünk is, de kívülről is meg lehetne nyerni). Ezen intézetek irányíthatnák az alap és mesterszakok oktatását a közgazdasági képzési ágban és kooperálhatnak más karokkal (elsősorban a Gazdálkodástudományi Karral) az átoktatás területén. Kiemelkedő szerepe lehetne ezeknek az intézeteknek a kutatások megszervezésében. Létszámában problematikusnak érzem a PhD-képzést. Nem elég népszerű a közgazdaságtudományi doktori iskola. Nem nyújt lehetőséget az utánpótlás nevelésére.

Meg kell oldani a „nemzetközi képzést”. Egyáltalán nem lehetünk elégedettek a mai megoldással (szakképzés, doktori iskola), miközben az ezekkel foglalkozó tanszékek humánerőforrás-állománya, nyelvtudása, stb. az egyetem egyik erős pontját kellene, hogy jelentse.

A gyors, látványos fejlődést például a többnyelvű képzésben részben személyi ellentétek, de legalábbis nem lelkes együttműködések akadályozzák. Ha ezen át tudnánk lépni, nem feltétlenül szükséges szervezeti megoldásokban gondolkodni, ha nem, akkor elkerülhetetlen lesz.

- Az egyetemen készült, oktatókra vonatkozó kérdőíves felmérésből az derült ki, hogy a Közgazdaságtudományi Kar oktatói a legkevésbé elkötelezettek az egyetem iránt. Ön szerint mi lehet ennek az oka, és hogyan, milyen eszközökkel lehet ezen változtatni?

- Az elvárthoz képest „alacsonyabb teljesítmények” mellett érzem, hogy nem igazán biztató a kar oktatóinak és munkatársainak hangulata sem. Megmutatkozik ez a legutóbbi felmérés eredményeiből is. Én ennek kettős, egymással összefüggő okát látom: egyrészt, a kar – az évek óta alkalmazott számítási metódus szerint – jelentős veszteséggel működik. Bár sok mindenkit ez nem zavar, de azért érzékelhető egy emiatti frusztráció. Ráadásul – és ez a lehetséges másik ok – úgy érzik a kari munkatársak, hogy „szorulnak ki” az oktatásból; saját szakjaikon csökken az államilag finanszírozott létszám (mégpedig jelentősen), és az új Bologna-alapszakokon (elsősorban az üzleti képzési ág szakjain) csökkennek a kari tanszékek által oktatott tár-

gyak keretei. Mindez visszahat a jövőbeni finanszírozásra és tovább növeli a karon lévő nyomást.

Nehéz minderre megoldást találni, hiszen a matematika, a mikro- és makroökönómia korábbi oktatási terjedelmének visszaállítása a hallgatók többségének „felesleges ismereteket” nyújtana, míg kisebbik része – elismerem – nem készíthető fel mesterszakra. (Találjunk közösen megoldást!)

- Az ideai évben indult felvételi rendszer egyik fontos tanulsága volt, hogy a közgazdasági képzési ág a gazdaságtudományi képzési terület állami finanszírozású létszámának csak mintegy 4 százalékát kapta meg. Ez drámaian alacsony nemzetközi szinten is. Mi a véleménye, hogyan lehet ezt az arányt magasabb szintre emelni?

- Nem valószínű, hogy az államilag finanszírozott kereteket emelik (bár a mai érték, a gazdaságtudományi képzési terület 4 százaléka mérhetetlenül alacsony). Hozzáteszem, a mai hallgatói létszám duplája sem jelent finanszírozható háttérrel. Akkor mi lehet a jövőkép?

Egy, a mainál vitathatatlanul kisebb kar, amely kifejezetten elit szakokat gondoz, az egyetemi átlagnál magasabb minősített oktató-aránnyal, országos TDK eredményekkel, idegen nyelvű képzéssel és nagyobb létszámú és magas minőségű doktori képzéssel. Ezen kívül az egyetemi átlagnál jobb publikációs teljesítményekkel és több, nemzetközi szintű kutatással. Mindemellett olyan átiktatással, amelyben aktívan részt vesznek a kar vezető oktatói is (elsősorban közgazdasági képzésekről van szó).

- Mit gondol általában a Bologna-folyamat eredményeként kialakuló oktatási szerkezetéről? Itt nem is finanszírozási modellre szeretnénk utalni, hanem annak a célkitűzésnek a megvalósulására (vagy meg nem valósulására), hogy az oktatási programot közelebb hozzuk a munkaerő-piaci igényekhez. Ez Ön szerint sikerült-e eddig, vagy jelentős átrendeződés várható az alapszakok, a mesterszakok és a szakirányú továbbképzések szintjén?

- E téren nem vagyok túl optimista, de természetesen a végső szót a munkaerő-piac fogja kimondani néhány év múlva. Egy-két megoldásra váró probléma azonban már most látható:

- Az oktatási szerkezet a racionálisnál diverzifikáltabb. A sok szakon és szakirányon nem biztosítható a megfelelő hallgatói létszám („optimális sorozatnagyság”), az egyenletesen magas minőség. Még az új épület oktatótermei sem biztos, hogy elegendőek lesznek a sok kiscsoportnak. És ki az, aki megjelentet tananyagot 20–25 hallgatónak?
- Minden bizonnyal gondot fog jelenteni egyszerre két – nem is igazán egybevágható – követelmény kielégítése az alapszakokon. Nevezetesen a munkaerő-piaci belépésre és a mesterképzésre való egyidejű felkészítésről van szó. Nem véletlen, hogy a Közgazdaságtudományi Kar oktatói hiányolják a valamikor erősségüknek számító intenzív közgazdasági és módszertani képzést, a Gazdálkodástudományi karosok meg még több gyakorlati ismeretet vinnének a tantervekbe. Nem igazán díjazhatók azok a megoldások, amelyek Európa más országaiban is fel-felbukkannak. A hagyományos ötéves képzés „kettévágásáról” (3+2), vagy éppen az öt évnek a háromba való belegyömöszöléséről van szó. Ilyen hibák nálunk is érzékelhetők.

- Legkevesébé teljesítjük „Bologna ideáit”, az átjárhatóság, a pályaváltás, stb. területén. A mai bemeneti követelményekkel számolva szinte lehetetlen lesz mesterszakjainkra bekerülni más egyetemeken szerzett alapképzettséggel. Nota bene még saját belső piacunkat sem építettük fel megfelelően, hiszen az egyes campusok közötti mobilitás legalább olyan nehéz lesz, mint a rajtunk kívüli intézményekből érkezőknek a bekerülése.
- Érdemes szót ejteni, Bologna kapcsán, a szakirányú továbbképzésekről is. Meggyőződésem, hogy bővítést ezen a vonalon kellene elérni és nem a mesterszakok számát szaporítani. Ráadásul néhány területen tálcán kínálkozik közös, interdiszciplináris képzés kialakítása. Persze itt sem lehet mindezt érdeksérem nélkül megoldani, bár ez talán minimális lehet. Végül megemlítem, hogy bele kell mindezt illeszteni az élethosszig tartó tanulás koncepciójába, annak további fejleszthető elemei közé.

– Az oktatási programok sikeressége, és az átalakuló egyetemi szabályzatrendszer a felsőoktatási törvénynek megfelelően egyre erősebben veti fel azt a kérdést, hogy mi a helye, szerepe a hallgatónak az egyetemen. Ez a kérdés a Kar oktatóit is erősen foglalkoztatja. Mi az Ön véleménye erről?

– E kérdést nyugodtan elpasszolhatnám azzal, hogy nem is értem, miközben sugárzik belőle az értelmezés: „.....hát nem azért jöttek ide, hogy órára járjanak és tanuljanak?” „Kinek jó az egyharmados hallgatói arány a szenátusban?” „Ha a hallgató minősít, mi miért nem tehetjük azt fordítva?”

Tény, a hallgatónak a legfőbb érdeke, hogy bekerüljön. Az évek során a teljesítménykényszer egyre kevesebb, a IV–V. évfolyamon már alig jár egyetemre. Egy másik érv: milyen alapon szól bele például hosszú távú személyi döntésekbe az 1–2 év múlva az egyetemről távozó hallgató. Szóval morgunk, legtöbbször számára mégis a legnagyobb elismerés a hallgatók pozitív véleménye. Nem beszélve arról, hogy nem vagyunk mi, oktatók kívülállók az ilyen hallgatói magatartás kialakulásában. Hogyan vezetjük be őket első–második évfolyamokon? Hogyan tudunk felülemelkedni azon érdekünkön, amely szerint jó ha hozzánk (szak, szakirány, alternatív tárgy) jelentkezik a hallgató, még ha nem is jár órára. Az már a terhelés szempontjából nem kerül mérésre.

Természetesen határozott véleményem és célom, hogy ezen, közösen a hallgatókkal, változtassunk. Néhány ötlet: nem kell mindenből előadás, de legalábbis minden héten előadás. Évfolyamok „szabadnapját” biztosító órarend készülhet. Módosítani célszerű a számonkérési rendszert. Minden valószínűség szerint a tandíj bevezetése, a mentesség, illetve a költségtérítéssel stáuszba való áthelyezés is jelentenek ösztönzést a fegyelmezettebb magatartásra.

Nem szeretnék kitérni az egyharmados szenátusi arányra vonatkozó vélemények elől sem. Én ennek még hátrányát, érdektorizátását nem tapasztaltam, így elfogadom. Ha komolyan gondoljuk, hogy a hallgató „stakeholder”, akkor beleszólása megkerülhetetlen. Hát ezek így együtt álláspontjaim a hallgatók szerepéről, egyetemen belüli helyéről.

– A Közgazdaságtudományi Kart az elmúlt években gazdálkodási szempontból nem lehetett vezető helyen említeni – legfeljebb negatív értelemben. Ennek kapcsán egyre erőteljesebben merül fel a belső elosztási arányok átalakítása. Ön szerint milyen elvek alapján lehetne egy hatékonyabb és igazságosabb belső elosztási rendszert kialakítani?

- A Közgazdaságtudományi Kar gazdálkodási helyzete már szóba került. Szeretném kijelenteni, hogy „senki nem várja el”, hogy az alacsony számú szakos hallgatóság elegendő finanszírozási háttérrel jelentsen. Komolyabb „bevétel” kell, hogy megjelenjen – helyes elosztás esetén – az átoktatásból. Az viszont elvárható, hogy mindent megtegyen a kar azért, hogy legjobbak legyünk a tudományos kutatások terén, hogy kiemelkedően szerepeljenek hallgatói a tudományos diákköri megmérettetéseken, hogy nemzetközi projekteken vegyen részt az egyetem, és hogy a közgazdasági képzési ág terén kiváló idegen nyelvű programokat kínáljunk.

Röviden szólva a kar hasznosítsa jobban tudományos képességeit az oktatási feladatok „pótlására”. Ha nem ez történik, az egész egyetem érdekeit szem előtt tartva kell lépéseket tenni.

TL